

KELEMEN ATILLA

A MEGTESTESÜLT SZÉPSÉG

■ „Az Ember, a megsemmisítésére törő ellenséges elemektől és vadállatoktól körülvéve, amelyek gyorsabbak és erősebbek nálánál, rabszolga lett volna, ha a Ló nem teszi királlyá. Az Édenkertben a Ló még semmit sem jelentett az ember számára, a Ló csodálatos küldetése az Ember bűnbeesésével kezdődik” – írta az 1770-es években egy ismeretlen francia lószakértő.

Valóban, az emberiség története az elmúlt néhány ezer esztendőben elválaszthatatlanul összefonódott a lóval. A ló tette lehetővé a gyors mozgást, helyváltóztatást, ezért nagy szerepet játszott a nagy földrajzi felfedezések, a történelmi jelentőségű hódítások sikerében. Évezredekken keresztül pompás fejedelmi ajándéknak számított, mellyel uralkodók kedveskedtek egymásnak, de közben mindvégig a mindennapi munka eszköze is volt. Végigkísérte az embert a születéstől a halálig, vele volt jóban és rosszban, csatában és mulatásban, a munkában és a férfias virtus lovagi játékaiban, diadalban és vereségben.

Egész sorsa hasonlít az emberére. Van történelem sok-sok „névtelen katonája”, ahogyan vannak a lovak világának is név szerint ismert hősei harci eseményekben, játékokban és sportversenyekben. Neve felbukkan az államigazgatás és a diplomácia évkönyveiben, a nagy szerelmek és a nagy politikai események epizódjaiban.

A 20. század közepén sokat veszített évezredek fontosságából. Úgy látszott, hogy az emberi technika, a gép az élet sok területéről kiszorítja. De az ember hamar rájött arra, hogy nem válhat meg tő-

A tenyészegyesületek létrehozása mellett a lótenyésztéssel és a lovassportokkal foglalkozó szakemberek feladata lenne meghatározni azokat a cselekvési irányokat, prioritásokat is, amelyek újra csatarendbe állíthatnák a román lótenyésztést az európai mezőnyben.

A szerző a Román Lovas Szövetség alelnöke, a Fogathajtó szakbizottság elnöke.

le, mert nem tud és nem is akar a több évezredes barát, bajtárs nélkül élni. Ekkor újabb csatát nyert azzal, hogy a modern életben is helyet talált magának az ember oldalán. Lett sportteljesítmények büszke – gyakran rendkívül drága – szereplője és divatos hobbi kelléke, amely többnyire hiteles (bár olykor felszínesebb) tartalommal telíti a szabadidő eltöltését, a természettel való találkozást. És maradt a világ néhány elmaradottabb sarkában ma is az ember hűséges munkatársa.

Ilyen sarka a világnak szűkebb pátriánk is, ahol a munkaló csillaga újra feljövőben van, hiszen a mezőgazdaság szerkezetváltása egy csapásra ismét létfontosságú termelőeszközzé tette.

Tapasztalhattuk sajnos, hogy a még nem is oly távoli múltban akadtak olyanok, akik dölyfös elbizakodottsággal hirdették a kommunista dogmákat, köztük azt is, amely kimondta a lovak halálos ítéletét. Ez a szemlélet a lovak ezreinek életébe került: a jogtalanul elorzott lóállományt nem egy téészenben a disznókkal, tyúkfarmokkal etették fel. A gazdaságok nagy részében megtűrt néhány igásló állapota is jól példázta pillanatnyi megbecsültségét. A lovak lemészárlása – túl a pusztá tény borzalmain – szinte jóvátehetetlen károkat okozott lóállományunkban. Úgy nézett ki, hogy a méltán világhíres erdélyi, moldovai lóállománynak befellegzett. Őrültnek, a legjobb esetben csak retrográdnak kikiáltott megszállottak próbálták átmenteni világhíres lóállományunkat. A pártállam haragjával szemben csak a lovat makacsul szerető gazdák egy maroknyi csapatát tudhatta maga mögött az, aki lóügyben szólni, tenni merészelt. Az atavisztikus lószeretet megmentette ugyan a lovat, de a kollektívbe kényszerített ember és ló komoly veszteségeket szenvedett abban a harminc-negyven évben.

A lókultusz, a lótartás igazi feléledésének lehetünk tanúi az elmúlt néhány esztendőben. Számszerű adatokkal bizonyítható, hogy az utóbbi években a lóállomány tetemesen gyarapodott. Ez a számbeli gyarapodás azonban egész sor újabb problémát vetett fel. Tény az sajnos, hogy a lóhoz értő, lovat szerető, a lótenyésztést és a kiképzés fortélyait ismerő generáció nagyrészt már nem létezik. Velük együtt a lovas élet tárgyi emlékei, használati tárgyai is megfogyatkoztak. Nemcsak a jó szíjgyártók, kovácsok öregedtek ki, de nem egy helyen mesterségük tárgyi eszközei is elkallódtak. A lóhoz való értést, a lovaglás és hajtás tudományát pedig senki sem öröklí ugyanúgy nagyapjától, mint termetét vagy mint szemének színét.

Hatalmas munka volna a lótenyésztés újjászervezése, hiszen ezt is, mint annyi más dolgunkat, új alapokra kellene helyezni. A lótenyésztésben is szükséges volna a szemléletváltás, elvégre nem egy, nálunk kedvezőtlenebb éghajlattal rendelkező országban a lótenyésztés már jól jövedelmező ágazat. Ehhez elsősorban szükség volna a magán lótenyésztők egyesületének megszervezésére, mivel csak a törzskönyvezett állományt lehet megfelelően – elsősorban külföldre – értékesíteni. Ma már nálunk is lehetne sportlótenyésztésben gondolkodni – mindegyre megvolnának a hazai adottságok. Ezt a fellendülést azonban csak szervezett összefogással, áldozatkész, kitartó munkával lehetne elérni. Ránk váró feladat ez, mert e munkát senki sem fogja elvégezni helyettünk. Erdély lovas hagyományai pedig köteleznek.

E hagyományok mentén az utóbbi években megindult valamiféle erjedés lovas életünkben. Megalakult a – sajnos rövid életű – Lovas Főhatóság, melynek fő feladata éppen annak a kataszternek az elkészítése volt, mely végre tételesen tisztázza, hol tart a mai Románia lótenyésztése, milyen a meglévő lóállomány összetétele és fajtaszerkezete, hogyan alakultak a tenyésztés birtokviszonyai. Sziszifuszi munka volt ez, és sajnos nem értünk még a végére. A Főhatóság, melynek megszervezése, néhány évig tartó működése külföldön is kedvező visszhangot váltott ki, áldozatul esett a kormány átszervezési politikájának.

A lótenyésztés ügyeit, remélhetőleg csak ideiglenesen, az Országos Állattenyésztési és Nemesítési Intézet vette át, átörökölve azokat a feladatokat, melyeket mindenképpen meg kell oldani annak érdekében, hogy a román lótenyésztés is felzárkózzon Európához, illetve a régi fényében ragyoghasson. A tenyészegyesületek létrehozása, ami nélkülözhetetlen a modern lótenyésztés kiépítésében, csak nehézkesen, döcögve halad. Az elmúlt években ígéretesen indult a Lipicai Lótenyésztők Egyesülete, valamint az Arab Lótenyésztők Egyesülete, de az utóbbi sajnálatos belső ellentmondások, harcok áldozatául esett. A Sportlótenyésztő Egyesületnek is voltak talpra állási próbálkozásai, melyeket azonban nem sok eredmény követett.

A tenyészegyesületek létrehozása mellett a lótenyésztéssel és a lovassportokkal foglalkozó szakemberek feladata lenne meghatározni azokat a cselekvési irányokat, prioritásokat is, amelyek újra csatarendbe állíthatnák a román lótenyésztést az európai mezőnyben. Ehhez egyrészt tisztázni kellene néhány olyan, a tenyésztéssel összefüggő elméleti kérdést, amilyen a célirányos tenyésztés megvalósítása és az esetlegesen történő szaporítás visszaszorítása, ami néhány év alatt meghozhatná a várva várt eredményeket. Tényként kell elfogadnunk azt, hogy az egyre divatosabb lovassportok közül egyedül a hazai fogathajtás az, amelyről ma elmondható, hogy az elmúlt két világbajnokságon elért kilencedik helyezéssel felküzdötte magát az első tíz közé a fogathajtó nemzetek sorában. A valamikor híres ugrató és díjlovas sportágak még az első harmincba való bejutástól is igencsak távol kerültek.

Ezt a helyzetet kétféleképpen lehetne orvosolni. Az első gyógymód gyorsabb, de sokkalta költségesebb annál, mint amit a mai Románia állami, illetve magán lótenyésztői megengedhetnek maguknak. Ez ugyanis néhány olyan, genetikai adottságainál fogva értékes, már eddig eredményeket elért ló megvásárlása lenne, amellyel nemzetközileg is jegyzett sikereket lehetne elérni világbajnokságokon és olimpiákon. A másik gyógymód olyan tenyészanyag beszerzése, amellyel – ha lassabban is – elindulhatnánk a nemzetközi szint megközelítése felé.

Mit jelent a lótenyésztéssel kapcsolatos prioritások meghatározása? Mindezekelőtt azt, hogy külön tenyésztési rendszereket kellene kidolgozni és működtetni a munkalovak, a modern sportjátékokban való szereplésre alkalmas sportlovak, valamint az egyre keresettebb hobbilovak tenyésztése érdekében Valamilyen módon rendezni kellene a fajtatiszta lovak tenyésztését segítő rendszerek újbóli felállítását.

Teendőnk van tehát bőven, ha gondoskodni akarunk e csodálatos teremtés jövőjéről, mely évezredek óta társa az embernek és része kultúrájának.

